



י' באייר תשפ"ב, 11.5.2022

גיליון מס' 802

פרשת בהר

אוירה של שמיטה

מאת הרב ירון בן דוד, בארות יצחק

מצוות השמיטה מופיעה בשלושה מקומות בתורה: בפרשת משפטים – ביחד עם השבת, בפרשת בהר – ביחד עם היובל, ובפרשת ראה – שם מופיעה שמיטת כספים בסמיכות למצוות צדקה והענקה לעבד.

ההקשרים השונים של השמיטה נובעים מההיבטים השונים שלה: מצד אחד זו מצוה סוציאלית, שנועדה להקל על בני המעמד הנמוך ואפילו על הבהמות והחיות, את ההגעה אל הפירות, שבדרך כלל נלקחים ע"י בעלי השדות העשירים. זה מסביר את המצווה להפקיר את הפירות, ואת שמיטת הכספים. אבל למצוות השמיטה יש ממד נוסף, בדומה לשבת - להכיר בבעלותו של ה' בעולם, להתנתק מעולם המעשה ולהתקרב יותר לעולם הרוח. לכן יש איסורי מלאכה בשנת השמיטה – כמו בשבת.

האמת היא שגם בשבת קיימים שני הממדים הללו: מצד אחד, זהו יום מנוחה מכל עמל השבוע. יום שבו גם העניים יכולים לבלות עם משפחתם, "וַיִּנְפֹּשׂ בֶן אִמְתֶּךָ וְהִגֵּר" (שמות כג,יב). את הרעיון הזה זכינו כבר להעביר למרבית העולם המפותח. אבל לשבת יש רובד נוסף: זהו יום שבו אנחנו מצהירים כי הקב"ה ברא את העולם, וכל העולם שלו, ואנחנו שובתים ממלאכה כדי למלא את המצברים הרוחניים שלנו. מי שמנצל את השבת לקניות במרכז קניות או לנסיעה לחוף הים אולי מרגיש את הפן הראשון של השבת, אבל מפספס לגמרי את הפן השני שלה. ודווקא שם נמצא העיקר. כל מי שעוסק בקירוב ליהדות משתמש מדי פעם בביטוי 'תעשה אצלנו שבת'. כי שבת היא דבר שטועמים, מריחים ומרגישים, והיא איננה רק קובץ של חוקים. אחרי שאדם מרגיש את השבת, הוא מתחבר לכל המצוות באופן אחר.

האם אפשר לחלק בדוכנים ברחוב את הספר 'שמירת שבת כהלכתה' וכך לקרב אנשים ליהדות? – חוששני שלא. מי שיסתכל על השבת רק כקובץ של איסורים והגבלות לא יספוג את האוירה, ולא ירגיש את החוויה. גם אם רוב הספרות ההלכתית של השבת בנויה מהדברים שאותם אסור לעשות, רוב ההרגשה של השבת בנויה מהדברים שאותם עושים בשבת: הסעודות, הקידושים, התפילות והרוגע.

את אותם דברים שכולנו מבינים לגבי השבת, צריך להעתיק גם לעניין השמיטה.

למצוות השמיטה, כאמור, ישנם שני אספקטים: חברתי ודתי. את רוב האספקט החברתי איבדנו מזמן: כבר לפני כאלפיים שנה הוציא הפרוזבול את כל האויר מעניין השוואת המעמדות, וגם לגבי הפירות והירקות, הרי שבימינו מחירי הירקות והפירות לשומרי שמיטה שווים, ואולי אפילו גבוהים יותר מאשר בשאר השנים. רוב הציבור רואה בשמיטה רק כאב ראש וסיבה לעליית מחירי הפירות. לכן, לצערנו, במישור החברתי השמיטה כבר לא תביא בשורה גדולה, מכיוון שהמציאות היא שהאנשים העשירים העשירים אינם בעלי השדות, כפי שהיה בעבר.

צריך להיזהר שלא נאבד גם את האספקט הרוחני של השמיטה. כמעט כל הספרות ההלכתית וכל הוויכוחים ההלכתיים שעוסקים בשמיטה, עוסקים במה שאסור לעשות בשמיטה, והרבה פחות מתייחסים לאווירה החיובית שצריך ליצור בשנה זו. פה צריך לציין לטובה את תנועת הקיבוץ הדתי: אמנם רוב הקיבוצים נאלצים לסמוך על היתר המכירה בשדותיהם, אבל ביחד עם זה, דואגים הקיבוצים ששנת השמיטה תורגש – לא רק באופן שבו נראות גינות הנוי בשנה זו, אלא גם בהתחזקות הרוחנית: בימי עיון שנערכו לקראת השמיטה, בחיזוק לימוד התורה בשנה זו, ובאווירת השמיטה המיוחדת שניתן וצריך לחוש.

---

הרב ירון בן-דוד, בוגר ישיבת 'ברכת משה' במעלה אדומים, נשוי לאלישבע, אב לשמונה ילדים, וסב לשלושה. כן ירבו. כיהן בעבר כסגן הרב הראשי של צ'כיה, ומאז שנת תש"ס מכהן כרב קיבוץ בארות יצחק.



---

כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש להירשם בקישור: <https://forms.gle/bzbZhmBafTeQLY3k6>  
תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: [amudim@kdati.org.il](mailto:amudim@kdati.org.il)